VNO NCW

MKB Nederland

MBO Raad

Ministerie van OCW

Zaaknr.	
Datum reg.	03 FEB. 2016
E-Docnr.	
Directie	MBO

Raad Van State
De heer P.H. Donner, vice-president
Postbus 20019
2500 EA DEN HAAG

1. M
2. DGHBWE
3. MBO
i.o.m. WJZ

Houttuinlaan 6
3447 GM Woerden
Postbus 2051
3440 DB Woerden
T: 0348 - 75 35 00
F: 0348 - 75 35 01
E: info@mboraad.nl
www.mboraad.nl

Woerden, 2 februari 2016

Ons kenmerk: JZI/EWE/247656/2016

Doorkiesnummer: 0348 - 75 35 72

Uw brief van:

Onderwerp: toelatingsrecht

Geachte heer Donner,

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aan u een wetsvoorstel ter beoordeling voorgelegd over de toelating van nieuwe studenten tot het mbo. De scholen in het mbo zijn voorstander van een generiek toelatingsrecht in het mbo: voor elke student die aan de vooropleidingseisen voldoet, is er een plek in het Nederlandse mbo. Tegelijkertijd zijn wij van mening dat het wetsvoorstel terecht ook voorziet in enkele afwijzingsgronden waarmee een student de toegang tot een opleiding kan worden geweigerd. Wij signaleren echter dat het toelatingsrecht, zoals dit in het wetsvoorstel is uitgewerkt, gaat leiden tot bureaucratie en juridisering. Ook is de kans erg groot dat onbedoelde gedragseffecten optreden bij zowel scholen als studenten. Het onderliggende doel wordt dan zeker niet bereikt.

Met deze brief geven de ondertekenaars u namens de mbo-scholen, bedrijven en studenten enkele serieuze punten van zorg mee, waarvan wij hopen dat u deze meeneemt in de beoordeling van het wetsvoorstel. Met name gaat het dan over de *begrenzing van het toelatingsrecht*.

Basis wetsvoorstel

In het mbo worden jaarlijks 160.000 studenten ingeschreven. Er zijn jaarlijks, voor zover we kunnen nagaan, 100 tot 200 gevallen, waarbij de student stelt ten onrechte te zijn afgewezen. Dit kan liggen aan zowel een irreële verwachting van de student en/of ouders over de studie als aan incorrecte voorlichting van de school. Natuurlijk is elk signaal van onterechte afwijzing er één te veel. Tegelijk vragen de scholen zich af of een dergelijk percentage signalen een wetsvoorstel en daarmee verdere toename van de bureaucratie en oneigenlijke gedragseffecten

Brancheorganisatie voor middelbaar beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

rechtvaardigen. Belangrijk is vooral dat de signalen die er zijn, adequaat worden behandeld.

Doel wetsvoorstel

Het doel van dit wetsvoorstel is om de overstap van jongeren van vo naar het mbo goed te laten verlopen en daarbij de positie van de student te versterken. Met dit wetsvoorstel wordt ingezet op

- betere (studiekeuze)begeleiding voor en tijdens de overstap,
- een vroege aanmelddatum voor alle jongeren die de overstap naar het mbo maken
- introductie van een toelatingsrecht in samenhang met een bindend studieadvies in het eerste jaar na aanvang van een mbo-opleiding.

De dagelijkse praktijk: de intake als succesvolle route naar passende studie

Scholen zijn gehouden aan de zogenaamde zorgplicht: zij moeten studenten aannemen en plaatsen in opleidingen waarin studenten een reële kans hebben op het succesvol doorlopen van de opleiding en het behalen van een diploma. Scholen zetten daarom in op een zorgvuldige intake voorafgaand aan de inschrijving, op goede voorlichting, op maatwerk waar dit opportuun is en een goede studieloopbaanbegeleiding. De wetgever roept scholen daartoe op via de reguliere bekostiging en via kwaliteitsafspraken.

De minister erkent in haar brief aan de Tweede Kamer op 17 december 2015 (kenmerk 842283) dat de mbo-sector er steeds beter slaagt studenten te matchen met de juiste opleiding: *Het percentage gediplomeerden in het mbo is in vijf jaar gestegen van 72% naar 79%. Redenen voor deze stijging zijn de daling van het aantal voortijdig schoolverlaters en de verbeterde werkwijze bij intake en plaatsing van de studenten. Studenten halen ook vaker een diploma op het niveau dat op grond van hun vooropleiding mag worden verwacht.* (Beleidsdoorlichting 'Prestaties van leerlingen en studenten omhoog', p. 62)

De scholen willen deze stijgende lijn vasthouden en verder uitbouwen. Enkele specifieke onderdelen in het wetsvoorstel werken de scholen daarin echter tegen.

Kritiekpunt 1: aanvullende eisen per kwalificatie

Het wetsvoorstel schrijft in artikel 8.2.2a voor dat *"indien de uitoefening van het beroep waarop een opleiding voorbereidt of indien de organisatie en de inrichting van het onderwijs specifieke eisen stellen aan studenten, opleidingen kunnen worden aangewezen waarvoor eisen gelden in aanvulling op de vooropleidingseisen. Deze opleidingen zullen na overleg met betrokken partijen, waaronder de MBO Raad en de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB), bij ministeriële*

regeling worden aangewezen. Als een opleiding niet door de minister wordt aangewezen, dan mag er ook geen specifieke eis gelden",

Momenteel leidt in meer dan 99% van de gevallen de intake tot een plaatsing waar zowel school als student tevreden mee zijn. Het effect van dit voorstel, zoals geformuleerd, zal zijn dat sociale partners en scholen maximaal gestimuleerd zullen worden om zich voor alle opleidingen denkbare situaties voor de geest te halen waarin aspirant-studenten eventueel geweigerd zouden kunnen worden. Concreet: alleen wanneer op papier staat dat bijvoorbeeld een binnenvaartschipper in opleiding volledig gezond hoort te zijn en niet van tijd tot tijd een epileptische aanval mag krijgen, of welke talenten en lichamelijke conditie een ballerina-in-spe precies moet hebben, mag een aspirant-student geweigerd worden tot een opleiding. Dit is de wereld op zijn kop. Juridisering dreigt, Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) gaat overuren maken en allerlei selectiecriteria worden extra ingevoerd. Hiermee pakt dit wetsvoorstel contraproductief uit. De toegankelijkheid van het onderwijs wordt eerder beperkt in plaats van vergroot.

Wat willen ondertekenaars dan wel?

De wetgever mag eisen dat een school goede voorlichting geeft aan de voorkant over wat een opleiding wel en niet behelst. Waar heeft de student rekening mee te houden om uiteindelijk succesvol het diploma te halen en als beginnend beroepsbeoefenaar aan de slag te gaan? En een aspirant-student moet ook toegang kunnen hebben tot een goede intakeprocedure, cq. gesprek. Verreweg de meeste scholen bieden dat overigens ook aan.

Voor studenten met een beperking moet een school zich vervolgens inspannen om maatwerk te bieden, zodanig dat de eindstreep gehaald kan worden (Passend Onderwijs en Wet Gelijke Behandeling). Daar zijn (volgens die wetten) vervolgens ook wel grenzen aan. Een school beschrijft zo goed mogelijk welke ondersteuning geboden kan worden. Hiervoor geldt wel dat zo'n omschrijving lastig is, want nooit helemaal limitatief te omschrijven. De kern is en blijft het goede gesprek.

Een aspirant-student kán van mening zijn onheus te worden bejegend en/of op onterechte gronden geweigerd te worden voor een specifieke opleiding en/of geen reëel alternatief aangereikt te krijgen. In dat geval ligt een nette, onafhankelijke arbitrage voor de hand. Immers: een dispuut over aanmelding en inschrijving geldt individuele studenten op het grensvlak van de ene naar de andere institutie. Partijen willen hier een concreet voorstel voor doen. Dit is onlangs ook al aan de minister bekend gemaakt en kan rekenen op brede steun.

Kritiekpunt 2: definitie van 'ongemotiveerd' als grond voor weigering

Een ongemotiveerde, niet-schoolbare jongere mag volgens het conceptwetsvoorstel geweigerd worden. Dat is correct. Maar de ondertekenaars zien niet in waarom dit houdingskenmerk limitatief beschreven moet, cq. kan worden in slechts twee (arbitrair gekozen) situaties:

de jongere is al zes jaar of langer ergens ingeschreven in het mbo zonder een diploma te halen en de jongere heeft drie keer een negatief bindend studieadvies gekregen.

Wat willen ondertekenaars dan wel?
Wij zijn van mening dat de vaststelling 'een complex houdingskenmerk' vooral niet in gedetailleerde wetsteksten gespecificeerd moet worden. Deskundigen binnen de scholen (intakers en specialisten op het terrein van leren en loopbaan) zouden in de gelegenheid moeten worden gesteld om naar eer en geweten vast te stellen of de aspirant-student voldoende gemotiveerd is om te starten met een bepaalde opleiding. Indien de student zich daarbij onheus bejegend voelt, geldt wat hierboven al beschreven is onder kritiekpunt 1, te weten een nette, onafhankelijke arbitrage.

Kritiekpunt 3: óf loting óf plaatsing op volgorde van aanmelding

Daar waar sprake is van overaanmelding, schrijft het wetsvoorstel voor dat er geloot moet gaan worden óf geplaatst op volgorde van aanmelding. Dit is in de ogen van de ondertekenaars erg rigide. Ook is een dergelijke manier van plaatsing niet per se in het belang van studenten die reeds onderwijs volgen op de mbo-school en bijvoorbeeld willen doorstromen naar de betreffende opleiding. Oudere deelnemers, zoals zij-instromers en overschrijvers kunnen hierdoor zelfs hard worden benadeeld. Wanneer plaatsing afhankelijk is van volgorde van aanmelding, zullen zij-instromers en overschrijvers eerder in hun opleidingstraject switchen om een grotere kans op plaatsing te hebben. Dit vergroot bij deze groep het risico op uitval. Dat zou echt een ongewenste ontwikkeling zijn.
Rigide vormen van loting kunnen verder als gedragseffect hebben dat aspirant-studenten intakegesprekken minder serieus nemen. Ook scholen kunnen zich minder geroepen voelen om intakegesprekken serieus vorm te geven, plaatsing is hier immers niet meer afhankelijk van.

Wat willen ondertekenaars dan wel?
Laat de wijze van toewijzing van opleidingsplekken aan de school zelf. Zorg voor heldere en tijdige voorlichting aan studenten en ouders, ook waar het gaat om wat een school doet in het geval van overaanmelding. Zie hier eventueel op toe via extern toezicht.
Stimuleer jongeren om goed kennis te nemen van informatie over opleidingen. Bied alternatieve opleidingen aan voor diegenen die niet geplaatst kunnen worden (met uitzondering van vakinstellingen). Vertrouw op de professionaliteit van intakers en docenten die erop gericht zijn jongeren de opleiding te bieden waarin het maximale uit hun talenten wordt gehaald.

De ervaringen in het hoger onderwijs zijn wat dat betreft ook illustratief. Nog onlangs heeft de minister toegelicht waarom zij in het hoger onderwijs vanaf het studiejaar 2017-2018 zal overstappen op een systeem van decentrale selectie (brief 19 november 2015 aan alle vo- en

mbo-instellingen over afschaffing numerus fixus opleidingen per studiejaar 2017-2018). Bij deze vorm van selectie, zijn bij plaatsing student- en opleidingskenmerken bepalend. *'Dit doet meer recht aan de verschillende eisen die specifieke opleidingen aan hun studenten stellen'.* Tegelijkertijd bewaakt de wetgever terecht de brede toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Studenten die voldoen aan de vooropleidingseisen hebben zonder meer toegang tot het hoger onderwijs. Op deze onderdelen zien wij niet goed in waarom de wetgeving ten aanzien van het mbo zou moeten afwijken van die van het hoger onderwijs.

Samenvattend
Ondertekenaars onderstrepen het belang van een algemene wettelijke regeling van het toelatingsrecht voor het mbo. Ook voor werkgevers is een plaatsing van studenten bij diè opleiding waar zij voor gemotiveerd en getalenteerd zijn van belang. Maar partijen zijn van mening dat op basis van een beperkte probleemanalyse in het voorliggende wetsvoorstel vergaande voorstellen staan voor letterlijk alle aanmeldingen in het mbo. Deze voorstellen doen geen recht aan de dagelijkse praktijk waarin studenten (al dan niet samen met hun ouders) en deskundigen binnen de scholen het gesprek voeren over een goede inschrijving. En deze voorstellen lossen ook eventuele klachten van studenten niet op.
Het belang van studenten en werkgevers is veel meer gediend met goede voorlichting aan studenten over de aard van de opleidingen en de wijze van inschrijving, waar nodig een kritisch oog van de inspectie en, bij voorkomende klachten, een nette vorm van onafhankelijke arbitrage.

MBO Raad
Jan van Zijl

VNO-NCW en MKB Nederland
Michaël van Straalen

I.a.a. mevrouw M. Bussemaker